

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI AHOLISINING TURMUSH FAROVONLIGI VA KAMBAG‘ALLIKNI QISQARTIRISH YO‘LLARI

Umar Xudayberdiyev

i.f.n., Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti

Ibragimov Asadbek

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti 2-kurs talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqola O‘zbekiston Respublikasida kambag‘allikni qisqartirish va aholi turmush darajasini oshirishga qaratilgan davlat siyosatining dolzarb masalalarini yoritishga bag‘ishlanadi. O‘zbekiston Prezidenti tomonidan 2020-yil 26-martdagi “Iqtisodiyotni rivojlantirish va kambag‘allikni qisqartirishga oid davlat siyosatini yangilash chora-tadbirlari” farmoniga asosan, iqtisodiy rivojlanish va kambag‘allikni kamaytirish bo‘yicha bir qator islohotlar amalga oshirilmoqda. 2024-yilning sentabr oyida esa "Kambag‘allikdan farovonlik sari" dasturi ishlab chiqilib, aholini tadbirkorlikka jalb qilish va bandligini ta‘minlash bo‘yicha keng ko‘lamli chora-tadbirlar belgilandi. Ushbu dastur, ayniqsa, kambag‘allik reyestridagi oilalarni moliyaviy qo‘llab-quvvatlash, ularni tadbirkorlik faoliyatiga jalb qilish orqali turmush farovonligini oshirishga qaratilgan. Ushbu maqolada davlat siyosati, qonun hujjatlari va dasturlarni tahlil qilish orqali kambag‘allikni kamaytirish yo‘llari va aholini farovonligini oshirish uchun takliflar muhokama qilinadi.

Kalit so‘zlari: kambag‘allikni qisqartirish, iqtisodiy taraqqiyot, turmush darajasi, davlat siyosati, aholi farovonligi, tadbirkorlikni rivojlantirish, ijtimoiy himoya, davlat dasturi, moliyaviy yordam, bandlikni ta‘minlash, reyestr, ijtimoiy portret.

Kirish.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan kambag‘allikni qisqartirish masalasi davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishiga aylangan. 2020-yilning 26-martida qabul qilingan qarorga asosan, Iqtisodiy taraqqiyot va kambag‘allikni qisqartirish vazirligi tashkil etilib, vazirlikka keng vakolatlar berildi. Ushbu qaror iqtisodiy islohotlarning samaradorligini oshirish va kambag‘allikni kamaytirishga qaratilgan edi. Shuningdek, 2024-yil sentabrida O‘zbekiston Prezidenti tashabbusi bilan “Kambag‘allikdan farovonlik sari” dasturi ishlab chiqildi. Mazkur dastur aholini tadbirkorlikka jalb qilish va kambag‘allik reyestridagi oilalar uchun moliyaviy yordam ko‘rsatishni ko‘zda tutadi. Dastur doirasida oilalarni kambag‘allikdan chiqarish uchun ularning ijtimoiy portreti shakllantiriladi, ularni tadbirkorlik faoliyatiga jalb qilish bo‘yicha individual rejalar ishlab chiqiladi va amalga oshiriladi.

Taklif va xulosalar.

Tadbirkorlikni rivojlantirish va aholi bandligini oshirish

O‘zbekiston Respublikasida kambag‘allikni qisqartirish yo‘lida tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Buning uchun birinchi navbatda aholi orasida kichik va o‘rta biznesni qo‘llab-quvvatlash, ayniqsa, ayollar va yoshlarga mo‘ljallangan dasturlarni kengaytirish lozim. Prezidentimizning "Biznesga birinchi qadam" dasturi doirasida aholini moliyaviy jihatdan qo‘llab-quvvatlash orqali tadbirkorlikka jalb qilish samarali choralar hisoblanadi (Shavkat Mirziyoyev).

Aholi uchun tadbirkorlik bo‘yicha keng qamrovli treninglar va qo‘llab-quvvatlash dasturlarini tashkil etish zarur. Ayniqsa, qishloq joylarda joylashgan kambag‘al oilalarga bepul kreditlar ajratish va ular uchun maxsus tadbirkorlik inkubatorlari yaratish lozim. Shu bilan birga, xotin-qizlar va yoshlarga maxsus imtiyozlar yaratib, ularning biznesda o‘z o‘rnini topishiga ko‘maklashish mumkin.

(Jadval 1) 2020-yildan 2022-yilgacha O'zbekistondagi turli hududlarda kambag'allik darajasi bo'yicha jadval.

(Jadval 1)

Yil	Toshkent shahri	Samarqand	Xorazm	Shahar	Qishloq
2020	8.1	18.2	19.9	13.9	19.8
2021	8.5	14.0	19.1	11.9	16.0
2022	7.9	10.5	14.1	10.1	12.0

Mahalliy infratuzilmani yaxshilash

Mahallalar darajasida infratuzilmani rivojlantirish kambag‘allikni qisqartirishda muhim omillardan biri. Shuningdek, davlat-xususiy sheriklik asosida mahallalarda ijtimoiy infratuzilma obyektlari, masalan, sport va madaniyat inshootlari, kasb-hunar o‘qitish markazlari barpo etilishi aholi bandligini oshirishga ko‘mak beradi (Shavkat Mirziyoyev).

Har bir hududning ixtisoslashgan jihatlaridan kelib chiqib, ushbu hududlar uchun maxsus infratuzilmalarni qurish va rivojlantirish lozim. Davlat va xususiy sektor o‘rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish orqali, bu infratuzilmani tez va samarali yaratish mumkin. Shuningdek, aholi bandligini oshirish uchun bu infratuzilmalarda xizmat ko‘rsatish imkoniyatlari yaratiladi.

Ijtimoiy himoya tizimini kuchaytirish

Ijtimoiy himoya tizimining samaradorligini oshirish kambag‘allikka qarshi kurashda muhim rol o‘ynaydi. Ayniqsa, Prezident tomonidan 2024-yil 11-sentabrda imzolangan qaror bilan kambag‘al oilalarni moliyaviy jihatdan to‘g‘ri qo‘llab-quvvatlash va ijtimoiy yordam mablag‘larining manzilliligini ta‘minlash nazoratga olindi.

Kambag‘al oilalar uchun davlat yordamining samaradorligini oshirish va ularning turmush farovonligini yaxshilash uchun ijtimoiy xizmatlar sifatini nazorat qilish lozim. Buning uchun har bir tuman va shahar miqyosida ijtimoiy yordam monitoringi tashkil etilib, kambag‘allik reyestriga kiritilgan oilalarning sharoitlarini tizimli ravishda o‘rganib borish kerak. Shu bilan birga, davlat ko‘magi haqiqatan muhtoj oilalarga yetib borishini ta‘minlash uchun prokurorlik nazorati kuchaytirilishi lozim.

2023 va 2024-yillar davomida O‘zbekistonda kambag‘allik darajasi sezilarli darajada qisqarib bormoqda. 2023-yilda kambag‘allik darajasi 11 foizni tashkil etdi, bu 2022-yildagi 14 foizga nisbatan 3 foizga kamayishni bildiradi. Mamlakat bo‘ylab ko‘plab hududlarda kambag‘allikni qisqartirish bo‘yicha dasturlar va islohotlar amalga oshirilgan. Sirdaryo, Andijon va Qoraqalpog‘iston viloyatlarida sezilarli darajada qisqarish kuzatildi, boshqa viloyatlarda ham ijobiy o‘zgarishlar mavjud.

2024-yilda davlat rejalari kambag‘allikni 10 foizgacha qisqartirishni maqsad qilmoqda. Shu bilan birga, mamlakatda bandlikni oshirish maqsadida kasb-hunarga o‘qitish, tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash, mikroloyihalarni moliyalashtirish va oilaviy tadbirkorlikka kredit ajratish orqali yangi ish o‘rinlari yaratish kabi ko‘plab tashabbuslar amalga oshirildi.

2023-yilda 208 ming oilaning 873 ming a‘zosi kambag‘allikdan chiqarildi, 2024-yilda esa yana 150 ming oilani kambag‘allikdan chiqarish rejalashtirilgan.

Statistik ma‘lumotlar 2023-yilda 4,1 million aholining bandligi ta‘minlanganini ko‘rsatmoqda, bu jarayonda haq to‘lanadigan jamoat ishlaridan tortib, o‘zini o‘zi band qilishgacha bo‘lgan turli yo‘nalishlar qo‘llab-quvvatlangan.

Sizning jadvalingiz uchun quyidagi ma‘lumotlar mos keladi:

2020-yil: kambag‘allik 17%

2021-yil: kambag‘allik 14%

2022-yil: kambag‘allik 14%

2023-yil: kambag‘allik 11%

2024-yil (prognoz): kambag‘allik 10%.

Bu raqamlar bilan O‘zbekistonda kambag‘allikning qisqarishi yaqqol kuzatilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti qarorlari: “Iqtisodiyotni rivojlantirish va kambag‘allikni qisqartirishga oid davlat siyosatini yangilash chora-tadbirlari” (Lex.Uz) ps://lex.uz/uz/docs/-4776766).

2. “Kambag‘allikdan farovonlik sari” dasturi(Lex.Uz) lex.uz, 2024.

3. 2022-2026-yillarga mo‘ljallangan yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi president.uz, 2023. <https://president.uz/oz/lists/view/4954>

- 4.** O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “2022–2026 yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirish strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmoni. (lex.uz)
- 5.** Kambag‘allikni qisqartirish va bandlikni ta‘minlash bo‘yicha davlat dasturlari. O‘zbekiston Respublikasi Bandlik va kambag‘allikni qisqartirish vazirligi materiallari. (lex.uz)
- 6.** O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi tomonidan e‘lon qilingan kambag‘allik statistik ma‘lumotlari. (stat.uz)
- 7.** “Kambag‘allikni qisqartirish va bandlik sohasida erishilgan natijalar va kelgusidagi rejalar” mavzusidagi matbuot anjumani. (gov.uz)
- 8.** Karimov I.A. O‘zbekistonning bozor iqtisodiyotiga o‘tish yo‘lida. Toshkent: O‘zbekiston, 1996.
- 9.** Nazarov A.X. va boshqalar. O‘zbekiston iqtisodiyoti va ijtimoiy rivojlanish istiqbollari. Toshkent: O‘zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2018.
- 10.** Hasanov O. O‘zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi: Yangi bosqich va maqsadlar. Toshkent: Adolat, 2021.
- 11.** O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Strategik va mintaqalararo tadqiqotlar instituti tahlil materiallari.